

Šajos divos diskos sakopotas 149 no apmēram tūkstoša tautasdziesmu un ziņģu melodijām, ko no 1926. līdz 1933. gadam fonogrāfa valcēs ieskaņoja Latviešu folkloras krātuves dibinātāja un pirmā pārziņe Anna Bērzkalne, kā arī vairāki citi ar Latviešu folkloras krātuvi saistītie zinātnieki.

Precīzu ieskaņoto valču skaitu noskaidrot laikam vairs nebūs iespējams. LFK arhīvā saglabātajā rādītājā aprakstītas 158 valces, taču citos dokumentos minēts arī lielāks skaitlis. Pašlaik LFK arhīvā glabājas 180 ieskaņotas valces. Dažas pavisam bojātas un nav vairs izmantojamas. Lielākā daļa valču pelējuma dēļ grūti saklausāmas. Ieskaņotā materiāla lielās vērtības dēļ neesam atteikušies no skanējuma ziņā sliktākajām valcēm; īpaši tas jāsaaka par pirmā diska sākumā ieskaņotajām Latgales dziesmām.

Lai būtu iespējams ieskaņot vairāk melodiju, garākām dziesmām parasti iedziedāts tikai viens vai daži panti. Te jāsaaka, ka garo dziesmu vispār ir apmēram divdesmitā daļa no latviešu tautasdziesmu kopskaita; pārējās ir četrriņdes, retāk sešriņdes. Garajās dziesmās biežāk saistīta noteikta melodija ar noteiktu tekstu, kamēr īsajās dziesmās ar vienu melodiju, kas vairāk runājoša rakstura, var dziedāt daudzus dažāda satura tekstus. Jaunākajos laikos garās dziesmas saglabājās labāk, jo to melodijas ir āreji pievilcīgākas. Fonogrāfa ieskaņojumi vērtīgi tāpēc, ka tajos labi pārstāvētas īsās dziesmas ar to senatnīgajām melodijām, no kurām dažas vēlāk aizmirstas. Unikāls piemērs šai ziņā ir vējavietes Maijas Bērzkalnes dziedātās gavilēšanas dziesmas.

Valcēs ieskaņotas daudzas ziņģes - cittautu, sevišķi vācu, dziesmas vai pēc to parauga latviešu vidē sacerētas. Tās sāka izplatīties 18. gadsimta vidū, pateicoties mācītāja un zinātnieka Gotharda Frīdriha Stendera (1714-1796) darbībai. Tām sava vērtība ne vien latviešu, bet arī, piemēram, vācu folkloristikā. Daudzas var būt saglabājušās no 17. vai 18. gadsimta, kad Vācijā dziesmu vākšana un publicēšana bija apklususi, tāpēc daudzu ziņģu pirmparaugi pašā Vācijā var būt zuduši, bet Latvijā saglabājušies. Laika gaitā ziņģes ieguvušas kādu spilgti latvisku iezīmi. Latviešu tautasdziesmās teksta divrindi parasti atkārtoti (droši vien tāpēc, lai dziedāšanā varētu piedalīties cilvēki, kuri tekstu nezina). Vācu tautasdziesmās tādas atkārtotāšanas nav, bet ziņģēs sastopama bieži.

Ieskaņojumus savā laikā atšifrēja komponisti Arturs Salaks un Pēteris Barisons. Ļoti trūcīgas ir ziņas par teicējiem, pāris gadījumos tie pat nav zināmi.

Ieskaņojumu atjaunošana veikta Vīnes Fonogrammarhīvā Latviešu folkloras krātuves darbinieka Alda Pūteļa vadībā. Gadījumos, kad apšaubāms likās valces griešanās ātrums ieskaņojot (no tā atkarīgs skanējuma temps un augstums), to precizēt palīdzēja Zaiga Sneibe.

Komentāros apcerētas tikai tās dziesmas, par kurām līdz šim izdevies ko vairāk noskaidrot.

1. disks

Madaļa Siliņa, Viļāni

1. *Papyuti, vējeņ*

Precību dziesma - tautas aiz vārtiem un pagalmā. Ar šo pašu melodiju dzied arī kāzu dziesmu *Nataki vōrpsteņa*.

2. *Tys jam tyka*

Izidors Rušenīks, Līvāni

3. *Atsasāda tys Jōneits*

Godubalss - melodija, kur pēc teksta divrindes pilnīga atkārtojuma vēl atkārtoti otro rindu (šo pievienojumu sauc par uzviju). Latgalē šādas melodijas izmanto galvenokārt kāzās, bet citos Latvijas novados arī citos kolektīvos pasākumos - talkās, bērēs.

4. *Speideiga, speideiga Aneites pīre*

Iepriekšējās melodijas variants, piemērots tekstiem, sacerētiem daktilā (pirmajā rindā visbiežāk 6 zilbes, otrajā 5).

5. *Tpru, gūteņa raibuleite*

Melodija šķiet jaunākas cilmes, dejisku raksturu. Ar to Latgalē dzied dažādus tekstus. Šai ieskaņojumā tekstu nemaz neatkārtoti; parasti atkārtoti vispirms pirmo rindu, tad otro.

6. *Atgōja Leldīne*

Jānis Utināns, Preiļi

7. *Kur tu teci, dura pele*

Sena jautājumu - atbilžu dziesma: katra atbilde izraisa jaunu jautājumu. Līdzīga satura dziesmas sastopamas arī dažu Baltijas somu tautu folklorā. Krišjānis Barons to pieskaita budēļu dziesmām, Jurjānu Andrejs - bērnu dziesmām. Visbiežāk šo dziesmu dzied ar refrēnu *kaladō vai līgo*; šeit *dōbulu*.

8. *Kū tys Pītereits pi sīnas glaužās*

9. *Es dūmōju, es gōdōju*

Godubalsa varianti abos pantmēros.

Jānis Valaiņš, Kapiņi (Daugavpils apriņķis)

10. *Kad es beju pi māmeņas*

Zoļa Valaine, Kapiņi

11. *Rudzeišam, mīzeišam*

Latgales dienvidaustrumos pazīstama melodija, ar kuru dzied vasaras lauku darbu dziesmas. Daudz šādu melodiju iegūts Baltkrievijā, līdzīgas arī ap Ukrainas un Rumānijas robežu. Melodijas ritms un šaurais skaņu apjoms liedz domāt par aizguvumu.

12. *Kū es vīna pīdzīdōšu*

13. *Padzīdimi mes, mozōs*

14. *Kaladō*

15. *Jōneits sādi kaļņeņā*

Jāņu dziesma ar refrēnu *rūtō (rotā)*. Šādas dziesmas izplatītas visvairāk Latgales austrumos. Tās parasti dzied lēnāk nekā dziesmas ar refrēnu *līgo*. No dažiem teicējiem ir ziņas, ka Jāņu vakarā līgo, bet rotāt sāk pēc Jāņu nakts. Līdzīgas ziņas ir no 19. gadsimta beigām par Ilūkstes apriņķi. Turpretim Vidzemē, Sēlpilī, Gudeniekos rotā pavasarī.

Tekla Ostrovska, Auleja (Daugavpils apr.)

16. *Pavasari, pavasari*

Aulejas (Daugavpils apriņķa austrumdaļā) apkārtnē pazīstamais "pavasara balss".

Zuzanna Laizāne, Andrupene (Rēzeknes apr.)

17. *Pa kam var pazeit*

Latgalē pazīstama bāreņu dziesma. Teksts pierakstīts ar daudziem dažādiem melodiju variantiem, kuri pa daļai sasaucas ar precību dziesmu *Gaismeņa ausa*. Tā kā visās teksta rindās ir piecas zilbes, tad nav neiespējams, ka dziesma ir aizgūta (līdzīgas ir ukraiņiem).

Jānis Placinskis, Preiļi

18. *Atsasādu uz olūta*

Šī melodija izplatīta Latvijas austrumdaļā arī ārpus Latgales. Ar to dzied ļoti daudzus dažādus tekstus - gan īsus, gan garus. Interesanti, ka 19. gadsimta beigu vākumos tā nav sastopama.

19. *Skaņ baļsinis reitā agri*

20. *Dzīdōtummy, ļustātummy*

Ar šo melodiju dzied arī garāku dziesmu par bārenes precībām *Atīt vīna bolta vīšņa*.

21, 22. *Leigoj bite, leigoj saule*

Vienas un tās pašas melodijas divi varianti ar dažādiem veidojumiem.

23. *Es dūmovu, es gōdovu*

Preiļu - Vārkavas apkārtnes godubalss, sk. arī 9.

24. *Nataki vōrpsteite*

Kāzu dziesma - kur liek, kam atdod līgavai noņemto vainagu. Sk. 1.

25. *Atīt olus vōceleite*

Saīsināts godubalss (otro rindu atkārtoti, pirmo nē).

Helēna Skrinda, Līksna (Daugavpils apr.)

26. *Kam maņ beja bolta puke*

Teksts mitoloģiska satura. Ar šo melodiju pierakstīta arī mitoloģiska dziesma *Vysu mežu izstaigōju*.

27. *Tai dzeivōt mōsiņom*

Tā pati Austrumlatvijā populārā melodija, kas 18.

28. *Labi ira olu dzert*

Līdzīgu melodiju sk. 5.

Ludmila Bule, Rēzna (Rēzeknes apr.)

29. *Nataki spūlīte*

Sk. iepriekš, 1, 24.

30. *Var pazeiti*

Godubalss bez uzvijas (otrās rindas pēc visas divrindes atkārtojuma).

31. *Zīdi, zīdi, rudzu vōrpa, rūtō!*

Jazeps Liepiņš, Naujiene (Daugavpils apr.)

32. *Padūmoji tu, mōseņa*

Latgales dienviddaļā izplatīta melodija, ko visvairāk lieto kāzās. Ļoti līdzīga melodija pazīstama Ļvovas apkārtnē. Šaurais skaņu apjoms, ritma paplašinājums katras rindas otrajā pusē liek domāt, ka te nevar būt vēls aizguvums.

33. *Atnes, pelīt*

Ieva Didrihsone, Ēdole (Ventspils apr.)

No teicējas daudz dziesmu iegūts vēlāk, 1963. un 1964. gadā.

34. *Kur bijī, puisīti*

Šī dziesma daudzkārt pierakstīta Ēdolei kaimiņos esošajā suitu (Kurzemes katoļu) novadā - Alsungā, Jūrkalnē, Gudeniekos. Tekstu Kr. Barons pieskaita senām, tagad aizmirstām rotaļām. Melodija ar citiem tekstiem pierakstīta gar Kurzemes jūrmalu no Užavas līdz Palangai un nepārprotami ir *Pūt, vējiņi* melodijas daktilisks variants.

E. Didrihsone, Ēdole

(domājams – tā pati *Ieva Didrihsone*)

35. *Meitas gulēj` ābolā*

Dziesma pazīstama Latvijas rietumdaļā. Melodijai iespējami skaņkārtiski varianti, taču teksta pirmās rindas otrās puses atkārtošana ir visos pierakstos.

36. *Dārtiņa pa dārzu staigā*

Ziņģe. Radniecīgu melodiju (bet īsāku, ar tekstu *Es maziņis muižnieciņis*) publicējis Jēkabs Graubiņš, sk. J. Vītoliņa sakārtotā krājuma *Bērnu dziesmu cikls. Bēru dziesmas* 261. lpp. Dīvainā kārtā ar ļoti līdzīgu melodiju sākas Džordžes Enesku 1. rumāņu rapsodija. Gandrīz tāds pats variants ieskaņots arī kādā bijušajā Dienvidslāvijā

izdotā skaņuplatē. Melodijas cilme nav noskaidrota. To pazīst arī Vācijā, taču vācu varianti ir atšķirīgāki.

37. *Mēs apakš liepas sēdējām*

Ziņģe. Teksts sacerēts jambā. Šajā un gandrīz visās citās šai izdevumā ievietotajās ziņģēs dziedot teksta divrindi atkārtoti (par to sk. ievadā). Latvisks ir arī taktsmērs 5/8.

38. *Pieci vilki vilku vilka*

Teksta satura un dziedājuma izteiksmes dēļ šķiet bērnu dziesma.

39. *Kam tie zirgi, kam tie rati*

40. *Karavīra līgaviņa*

Melodija radniecīga Rāvā (starp Liepāju un Aizputi) pierakstītajai un Jurjānu Andreja apdarinātajai dziesmai *Rindām auga ozoliņi*.

41. *Balts buciņš peld pa jūru*

42. *Sāp man` galviņ`, gurst man` kauliņ`*

Teksta sākums pusziņģisks, bet melodija radniecīga Rudbāržos (pie Aizputes) pierakstītajai dziesmai *To es teicu, tas notika*, ko Jāzeps Vītols apdarināja ar tekstu *Skaisti dziedī lakstīgala*.

43. *No savas pašas jaunības*

Melodija ir vācu tautasdziesma *Es stand eine Lind` im tiefen Tal*, sastopama Latvijā (Nīcā, Ziemeļlatgalē) ar tautasdziesmu tekstiem, pazīstama Aldoņa Kalniņa apdarē ar tekstu *Līdzat, meitas, man dziedāt*.

44. *Ciemā viena zeltenīt`*

Melodija ir vācu tautasdziesma. Pazīstama Jurjānu Andreja apdarē ar tekstu *Aun, meitiņa, baltas kājas*.

45. *Cik lēni pūš tas rīta vējiņš*

Ziņģe. Tekstu neatkārtoti. Taktsmērs ir ar tendenci uz 5/8.

46. *Irbīt` gule ceļmalā*

Melodija tā pati, kas 38.

47. *Turies, māte, nedod meitu*

48. *Dārzā tumšā zaļā vietā*

Vācu dziesmas saīsināts variants (pilnā veidā publicēta J. Cimzes "Dziesmu rotas" 1. daļā ar tekstu *Brāļi, sēžaties pie galda*). No pilnā varianta radušās divas Kurzemē pazīstamas tautasdziesmas - *Es iejūdzu vāverīti* un E. Melngaiļa Nīcā pierakstītā un apdarinātā *Ai, zaļāji līdaciņa*. Savukārt pēdējām divām rindām ir kāds vēl nenoskaidrots sakars ar *Marseļjēzas* (tā sacerēta Strasbūrā) sākumu. Tāla atbalss no šī sākuma ir sadzirdama minēto tautasdziesmu un šeit ieskaņotās ziņģes otrajās pusēs.

49. *Iet karavīrs uz tālumu*

Melodija ir tā pati vācu tautasdziesma, kas 43. Teksts publicēts 1832. gadā "Latviešu Avīzēs" ar pseidonīmu R....r (domājams, Runclers).

50. *Mans mīlais man` atstājis*

Ziņģe. Taktsmērs 9/8 nav raksturīgs vācu tautasdziesmām, vēl jo mazāk teksta divrindes atkārtojums.

Sofija Dravniece, Dundaga (Ventspils apr.)

Teicēja ir Kr. Barona māsas mazmeita

51. *Tur birzes galā*

G. F. Stendera atdzejots teksts.

52. *Kad man tik, es vare*

Šo dziesmu teicēja dziedāja arī 1985. gadā Barona 150. dzimšanas dienas pasākumos. Dziedāta Dundagas izloksnē.

53. *Reiz tumšā naktī vadīju*

Ziņģe. Teksta divrindi atkārtoti.

54. *Tautu dēls lielījās*

Kurzemes ziemeļdaļā (apmēram līdz Ventspilij un Talsiem) izplatītais godubalss.

55. *Tautu dēls lielījās*

Kurzemē pazīstams godubalss. Trešajos dziesmusvētkos 1888. gadā dziedāts Vīgneru Ernesta pieraksts no Aizputes apkārtnes. Vēlāk šis godubalss vairākkārt pierakstīts Talsu apkārtnē ar tekstu *Svētībiņ, gausībiņ*. Nav skaidrs, vai šie varianti tur radušies patstāvīgi, vai arī tiem sakars ar dziesmusvētkos dziedāto.

56. *Situ pie loga*

Vācu tautasdziesmas melodija, pierakstīta Vācijā 18. gadsimta beigās.

57. *Cik grūt`, kad agri iemīlē*

Ziņģe. Teksta divrindi atkārtoti.

58. *Rīga ir viens skaistais pilsēts*

Vācu tautasdziesma *Morgen will mein Schatz abreisen*, dziedāta arī ar tekstu *Hamburg ist ein schönes Städtchen*.

Ieva Grīnvalde, dzim. 1857 Ārlavā (Talsu apr.)

Teicēja dziedājusi arī E. Melngailim.

59. *Lakstugalsu vītereju*

Kurzemes ziemeļdaļas izloksnēs īso gala zilbju patskaņi zuduši. Taču turienes tautasdziesmas liecina, ka tajās šie patskaņi kādreiz bijuši; teicēji aizmirstos patskaņus aizstāj ar *-u*.

60. *Gul nu, manu kuplu, biezu līgaviņu*

Šīs dziesmas E. Melngaiļa pierakstu mūsdienās daudz dziedājuši folkloras ansamblī. Kā rāda ieskaņojums un arī Melngaiļa pieraksts, dīvainais pirmās rindas paplašinājums sastopams tikai pirmajā pantā.

Trīne Zēberga, Pope (Ventspils apr.)

61. *Lilo, lelo, ciema gani*

62. *Rudzu vārpu lielijasu*

Arī šai dziesmā aizmirstie gala zilbju patskaņi aizstāti ar *-u*. Dzirdama arī palatālā pārskaņa (*luecit*), ko pazīst gan Kurzemes ziemeļrietumu, gan Madonas apkārtnes izloksnēs.

63. *Jānits gāju pa celiņu*

Zēberga, Tetele (Jelgavas apr.)

64. *Ādamam bij septiņ` dēl` ,*

Septiņ` dēl` bij Ādamam

Šāds rindas atkārtojums (*Adam hatte sieben Söhn` , sieben Söhn` hatt` Adam*) pazīstams visā Vācijā. Latviskāku (?) variantu sk. 69.

Anna Zariņa, Lēdmane (Rīgas apr.)

65. *Dzīvoju pie kundziņa*

Kumulatīvā dziesma - katrs pants ir par vienu rindu garāks nekā iepriekšējais, jo apdziedamo lietu skaits pakāpeniski pieaug. Šeit īsuma dēļ ieskaņots tikai pirmais un pēdējais (? trešais) pants.

66. *Spīdēj` manis vaiņadziņis*

Latvijas austrumdaļā pazīstama melodija, sk. 18, 27.

J. Stašinskis, Zaļenieki (Jelgavas apr.)

67. *Kā pīlītes mēs peldējām*

Šķiet, fragments no dziesmas *Mēs karojam ar Turciju*, kas pierakstīta, piemēram, 1961. gadā Dunikā (Liepājas raj.).

Valtere, Dobeles

68. *Šķiļ uguni, kur uguni*

Ziņģe. Refrēns *Ā, reče nu!* ir arī ziņģei *Jaunskungs uzkāpj augstā kalnā*, kas pierakstīta, piemēram, 1970. gadā Jūrkalnē..

69. *Ādamam bij septiņ` dēli*

Pirmo rindu atkārtoti burtiski. Vai tā darīts arī Vācijā, pagaidām nav zināms.

Ruska, Rauna (Cēsu apr.)

70. *Lēni liecas liepu zari, līgo!*

Kārklīņa, Valgunde (Jelgavas apr.)

71. *Reiz bija div` ķēniņa bērni*

Vācu tautasdziesma (vismaz teksts; par melodiju pagaidām nav noskaidrots).

Nezināmas teicējas. Līvāni, Vārkava

72. *Sādādama dōržeņā*

Melodija pazīstama Ādolfa Ersa pierakstā (1920) un daudzu komponistu apdarēs ar tekstu *Aiz azara augsti kolni*.

Nezināma teicēja

73. *Es beju zeilīte*

Daudzas daktilā sacerētas tautasdziesmas ir kopīgas abām dzīvajām baltu tautām. Kuras dziesmas ir sens kopmantojums, kuras aizgūtas, grūti izvērtēt.

74. *Vedit, tautas, kur vazdami*

Melodijas pamatā ir E. Gebharda dziesma *Laßt die Herzen immer fröhlich*, tikai tur melodijas divrindes atkārtoti. Latviski tā tulkota un 1921. gadā publicēta ar tekstu *Priecīgi lai dziesmas dziedam*. Kā dziesma nokļuvusi Latgalē, nav noskaidrots.

75. *Dzīdēt maņ ar meitom*

Līvānu - Vārkavas godubalss

Marija Gulbe, Līvāni

76. *Putnu mōte putnus sauce*

Nezināmas teicējas

77. *Nadūd, Dīvys*

78. *Biteit, tovu vīglumeņu*

Šāda rakstura melodiju sk. arī 28.

2. disks

Anna Leigute, Kazdanga (Aizputes apr.)

1. *Krauklīts sēde kalniņāje*

Melodija pazīstamāka suitu novadā ar tekstu *Pieguļniece, pieguļniece*
(sk. tālāk, 5)

2. *Precēj` mani precinieki*

3. *Es maza meitiņa*

4. *Drebi, drebi, apšu lapa*

Godubalss.

Pēteris Korāts (1871 - 1957), Alsunga.

Izcils koklētājs, taču vienīgā valce ar viņa spēles ieskaņojumu bojāta. Šeit publicējam dažas viņa iedziedātas dziesmas; arī to ieskaņojumi slikti saglabājušies.

5. *Pieguļniece, pieguļniece*

6. *Pieci bērni kumeliņi*

7. *Jau visi ciemi priecājās*

Vācu melodija. Teksts G. F. Stendera tulkots.

8. *Kur bijī, puisīti*

Sk. I, 34.

Anna Tamuža, Bārta (Liepājas apr.)

9. *Nākat, puisī, nelepojat*

Bārtas garais sauciens. To (ar dažādiem tekstiem, visvairāk par jaunību, dziedāšanu) vienmēr dzied ārā - Lieldienās un vēlāk, Jāņu vakarā pirms līgošanas, jebkurā gadalaikā pēc padarīta darba.

10. *Ceļat mani uz akmini*

"Leitis" - viena no melodijām, kuras dzied tūlīt pēc garā sauciena. "Leiši" ir vairāki, tiem tautā doti apzīmējumi: garais leitis, īsais leitis, līkais leitis u. c. Nosaukums nav bez pamata, jo kāda "leiša" otrā puse atrodama Antana Juškas sakārtotajā krājumā "Lietuviškos dainos" ar tekstu *Tai gražiai žydi šile putinēlis*.

11. *Nu dzied meitas, nu iet koši*

12. *Skan balsinis rītā agri*

13. *Ai, nebrauc dikti*

Viena no trim Bārtas - Nīcas braucēju melodijām. Populāra kļuva E. Melngaiļa apdarē.

14. *Paraudi, māsina*

Rucavas godubalss.

15. *Ai, māsina, ai, māsina*

Viena no Bārtas - Nīcas apdziedāšanās melodijām (kuru, pēc Nīcas teicējas Katrīnas Čirkšes ziņām, esot pavisam desmit).

16. *Ai, zaļāji līdecina*

17. *Zīlīte, žubīte*

18. *Mēs aram un mēs sējam*

19. *Stāv kalnāje, stāv lejāje*

20. *Osi, osi, ko tu gaidi*

21. *Tikām situ tautu galdu*

Sk. 15

22. *Nevienam tas nebija*

Arī viena no Bārtas apdziedāšanās melodijām.

Margrieta Strelevica, dzim 1852 Vānē (Tukuma apr.)

23. *Uz kariņu aiziedams*

Krievisks refrēns. Varbūt krievu melodija.

24. *Es maza meitiņa*

25. *Vai, kur tu jāsi*

"Aizmirstas rotaļas" teksts, radniecīgs I, 34, bet cita melodija

26. *Es uzaugu puisītis*

Dziesmas tekstu (variantos pirmajā rindā gan *puisītis*, gan *meitiņa*) Kr. Barons ievietojis pie nerātnajām dziesmām.

27. *Šķic, kaziņa, mežiņā*

Rotaļa. 3 melodijas. Unikāls ir refrēns *rotā*, ņemot vērā, ka citas ziņas par rotāšanu iegūtas tālu no teicējas dzimšanas vietas - Gudeniekos, Lielvārdes apkārtnē, Augšzemē, Lubānā, Latgalē.

28. *Jānīts kāpa kalniņā, līgā!*

29. *Biezā mežā, dziļā alā*

Tā pati melodija, kas I, 48.

30. *Tēvs, māte rājās*

Helēna Sprinģe

Latviešu folkloras krātuvei vākusi daudz folkloras materiālu. Diemžēl par viņas iedziedātajām dziesmām trūkst ziņu. Melodijas pārsvarā šķiet diezgan jaunas. Ieskaņojumi valcēs labi saglabājušies, tāpēc daudzas dziesmas te publicējam.

31. *Tālu, tālu es redzēju*

32. *Muižas kungs stāv augstā kalnā*

Sk. I, 68

33. *Meitiņa mīlā*

E. Melngailis "Latviešu mūzikas folkloras materiālos" pie šīs dziesmas piezīmē:
Rucavas daina Melngaiļa apdarē.

34. *Kur tu biji, brandavīni*

35. *Pūru veda, pūru veda*

Godubalss bez uzvijas.

36. *Savas acis izraudāju*

37. *Skroders sēž uz aku*

Štetīnes krustpolka; mūzikas autors S. Šlihtings.

38. *Ādamam bij septiņ`dēl`*

Latvijā izplatītākais variants. Vācijā ar šo melodiju dzied daudzus dažādus tekstus, arī E. Anšica dzejoto *Fuchs, du hast die Gans gestohlen*, ko pazīst latvieši: *Lapsa, kūmiņ, atdod zosiņ`*.

39. *Ādamam bij septiņ`dēl`*,

Bij septiņ`dēli Ādamam.

Sk. I, 64.

40. *Zaļa zāl`*

Vācu rotaļa (*Grünes Gras*)

Lase, Sidgunda (Rīgas apr.)

41, 42. *Gāj` pa ceļu dziedādama*

Godubalsa divi varianti - bez uzvijas un ar to.

43. *Ne pašas Anniņas šī daiļa rota*

Godubalss daktiliski.

44. *Dziedat, meitas, manu dziesmu*

45. *Velc, pelīte, saldu miegu*

46. *Trīs meitiņas sēž aiz kalna*

47. *Trīs priedītes silā auga*

48. *Rikšiem bērit` es palaidu*

49. *Lēni, lēni bērziņš auga, līgo!*

50. *Pa gadskārtu Jānīts nāca*

51, 52. *Skaista puķe kalnā auga*

Divas dažādas melodijas.

53. *Ak, zelta zīlīt, saki man*

54. *Māmiņ` sola tautās doti*

Latvijas austrumdaļā pazīstama melodija, sk. I, 18, 27, 66.

Agate Borozinska (1859 - 1943), **Bōrbola Kokare** (1861 -), Barkava (Rēzeknes apr.)

Uz šī izdevuma vāka redzamas fotoattēlā abas teicējas un Agates Borozinskas meita Ģertrūde Elksne. Ar teicēju dziedājumu Ludis Bērziņš 1930. gadā Rīgā iepazīstināja studentus un plašāku sabiedrību. Šai ieskaņojumā teicējas piesaka L. Bērziņš; žēl tikai, ka ieskaņojums pa daļai bojāts, dziesmām trūkst sākumu. Nošu rakstā no teicējām daudz pierakstīja E. Melngailis. Te jāpiebilst, ka tās pašas dziesmas 1981. un 1986. gadā Zinātņu akadēmijas folkloristu pasākumos dziedāja Ģertrūde Elksne ar savām māsasmeitām.

55. *Gon grib avīksts upinis ūgu*

56. *Tai dzīdōju, tai runōju*

Anna Embūtniece, (dzim. 1883), **Anna Otaņķe**, Nīca

Arī šīs teicējas piesaka L. Bērziņš.

57. *Ai, nebrauc tik dikti*

Braucēju dziesma, sk. 13

58. *...nav neviena laba puiša* (sākums bojāts)

59. *Neaugata, līki koki*

Braucēju dziesma, cita melodija.

60. *Es savam kumeļam*

Tā pati melodija, kas 15.

61. *Jāņu dziesmas*

62. *Rotaļas*

Nīcas pagasta Rudes ciema teicējas

63. *Dzērājpuika bēdājās*

64. *Vīri, vīri, nebūs laba*

Pūt, vējiņi melodija; to atkārtoti ar refrēnu.

E. Br. (?)

65. *Puško, saule, meža galus*

P. Eglīts, Burtnieki (Valmieras apr.)

66. *Tas vējiņš pūš, tas kalniņš rūc*

Ziņģe (rotaļa?). Teksta otro rindu atkārtoti. Tāds veidojums sastopams ne tikai latviešu, bet arī dažās vācu tautasdziesmās.

Nezināma teicēja. Ilūkstes apriņķis.

67. *Kū dzīdāšu - tuška kannā*

68. *Sadzīdami mēs, māsiņas*

Līdzīga melodija mūsu dienās ir Dignājas teicēju repertuārā.

Maija Bērzkalne , Vēja

69. Gavilēti gaviļēja

Unikāls ieskaņojums. Tautasdziesmu tekstos gaviļēšana minēta bieži, 19. gadsimta beigās iegūts samērā daudz nošu pierakstu, taču ieskaņojums šis ir vienīgais. Gaviļēšana pazīstama Vidzemē ap Lielvārdi - Ērgļiem - Madonu un Augšzemē. Gandrīz visiem zināmajiem gaviļēšanas pierakstiem kopīgs ir izsauciens trešās rindas vidū un garāks ūvinājums (arī to sauca par uzviju) pēc visas četrindes izdziedāšanas. Gaviļēja visbiežāk ganos, bet ne tikai.

70. Es nopinu vainadziņu

71. Aiz Daugavas vara dārzi

Līdzīga melodija iegūta arī Latvijas otrā malā - Jūrkalnē - ar tekstu *Es nocirtu kuplu liepu.*

Vilis Bendorfs

Rīgā, 2000. gadā